HØJDEPUNKTER DET EUROPÆISKE ERHVERVSUDDANNELSES-INSTITUT I 2004

SHARING EXPERTISE IN TRAINING

DET EUROPÆISKE ERHVERVSUDDANNELSESINSTITUT
ER DEN EUROPÆISKE UNIONS EKSPERTISECENTER. DET STØTTER ERHVERVSUDDANNELSESREFORMER I TREDJELANDE PÅ GRUNDLAG AF EU'S PROGRAMMER FOR EKSTERNE FORBINDELSER

HVORDAN VI KAN KONTAKTES

Yderligere oplysninger om vores aktiviteter, udbud og jobmuligheder findes på vores websted: www.etf.eu.int

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til:

External Communication Unit
European Training Foundation
Villa Gualino
Viale Settimio Severo 65
I - 10133 Torino
E-mail info@etf.eu.int
Tlf. +39 011 630 2222
Fax +39 011 630 2200

HØJDEPUNKTER DET EUROPÆISKE ERHVERVSUDDANNELSES-INSTITUT I 2004

Dette dokument er en oversættelse. Hvis der opstår spørgsmål om nøjagtigheden af oplysningerne heri, henvises der til den engelske original.

Yderligere oplysninger om EU fås på internet
via Europa-serveren (http://europa.eu.int).

Bibliografiske data findes bagest i denne publikation.

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers
Officielle Publikationer, 2005

ISBN 92-9157-424-4

© De Europæiske Fællesskaber, 2005
Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Printed in Belgium

Foto: ETF/F. Decorato

etf
SHARING EXPERTISE
IN TRAINING

FORORD

Året 2004 vil gå over i historien som en milepæl i den europæiske integration. I maj kunne EU byde otte nye medlemsstater fra Central- og Østeuropa samt Middelhavsøerne Malta og Cypern velkommen efter over ti års intense forberedelser.

2004 bød også på en række forandringer for Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut (ETF). I juli fik ETF ny direktør, da Muriel Dunbar overtog roret efter Peter de Rooij, som havde stået i spidsen for agenturet siden dets etablering i 1994.
I slutningen af 2004 tiltrådte den nye Kommission i Bruxelles, herunder også nye EU-kommissærer fra ETF's tidligere partnerlande.

2004 var også året, hvor de nye rammer for EU's politik for eksterne forbindelser tog form. ETF spiller en vigtig rolle i den nye europæiske naboskabspolitik, ikke mindst fordi der til stadighed rettes øget fokus på udvikling af menneskelige ressourcer.

Denne publikation viser, hvorledes de mange ændringer med stor fleksibilitet er blevet integreret i ETF's arbejde i 2004. Publikationen er dog mere end blot et øjebliksbillede af agenturets alsidige arbejde – den skuer fremad og skitserer, hvorledes det arbejde, der resulterede i en vellykket udvidelse i 2004, og de erfaringer, der blev draget under forløbet, kan anvendes i den videre udvikling af Europa og dets naboregioner.

Den Europæiske Union er ikke et lukket samfund. EU skal samarbejde med de lande, som udgør dets naboer og »vennekreds« . Uanset om det ultimative mål med et sådant samarbejde er medlemskab af Unionen, har vi en stor interesse i at sikre social, politisk og økonomisk udvikling i vore nabolande. Eftersom denne udvikling i vid udstrækning hænger sammen med udvikling af menneskelige ressourcer, har vi et ansvar for og en interesse i fortsat at støtte forbedringerne af disse landes uddannelsessystemer med alle forhåndenværende midler.

I årene indtil 2004 formåede ETF at samle ekspertisen i 15 medlemsstater til gavn for de ti nye medlemslande. I dag kan ETF derfor tilføje førstehåndserfaring fra disse lande til listen over dets kompetencer. Det betyder, at ETF står stærkere end nogensinde før, når det gælder erfaring med EU-bistand til udvikling af menneskelige ressourcer i EU's nabolande.

Ján Figel'

EU-kommissær med ansvar for uddannelse, erhvervsuddannelse, kultur og flersprogethed

Foto: ETF/B. Diewald

Ján Figel', EU-kommissær med ansvar for uddannelse, erhvervsuddannelse, kultur og flersprogethed

INDLEDNING

Foto: ETF/F. Decorato

Muriel Dunbar, ETF's direktør

Som ny direktør for Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut (ETF) er det med stor glæde, jeg ser tilbage på ETF's arbejde i 2004. Et sådant tilbageblik kan give et vigtigt fingerpeg om vejen frem, hvilket selvsagt er særligt nyttigt for en nytiltrådt direktør.

De sidste par år har været præget af konfrontationer og konflikter, hvilket også har ramt nogle af de regioner, hvori ETF opererer. Det internationale samfunds bestræbelser på at genskabe fred og genopbygge strukturerne i de ødelagte samfund har imidlertid været opløftende.

EU har været en central aktør i denne sammenhæng og har søgt at hjælpe både nære og mere fjerne naboer til at leve i fred og fordragelighed med hinanden og til at udvikle stærke og stabile økonomier. Denne proces medvirker til at etablere fred og stabilitet, udbrede demokratiske værdier og skabe nye markeder for varer og tjenesteydelser. Dette skaber nye job, og når folk får flere muligheder i deres hjemland, mindskes omfanget af migration og sociale uroligheder.

Også i 2004 bidrog ETF til denne proces og arbejdede i sin egenskab af europæisk agentur sammen med EU's medlemsstater samt andre centrale aktører, herunder FN, Verdensbanken og OECD. Inden for rammerne af EU-politikken ydede ETF støtte til alle dets partnerlande i en indsats for at etablere social og økonomisk stabilitet.

En væsentlig faktor i denne proces er udvikling af et fleksibelt arbejdsmarked baseret på tidssvarende kompetencer. På grundlag af egne og andre internationale agenturers erfaringer samt erfaringer draget i EU's 25 medlemsstater rådgav og vejledte ETF de politiske beslutningstagere i partnerlandene og rustede dem derved til at møde udfordringerne.

På de følgende sider beskrives dele af ETF's arbejde i 2004 samt nogle af de resultater og fremskridt, der blev opnået. Dokumentets første del beskriver det landskab, hvori ETF arbejder: Den Europæiske Union – udvidet med ti nye medlemsstater, som var ETF's tidligere partnerlande – i en global økonomi, der stiller krav om løbende tilpasning af udbudet af og efterspørgslen efter kompetencer. Sådanne tilpasninger kan udelukkende opnås gennem en proces med kontinuerlig uddannelse og læring af et omfang, som ikke tidligere er set.

De indledende afsnit efterfølges af eksempler på ETF's aktiviteter i 2004. Beskrivelser af vort analytiske arbejde, vore statusrapporter, vore pilotprojekter samt vort engagement i Tempus-programmet illustrerer de mange tekniske spørgsmål, der skal tages stilling til for at sikre økonomisk vækst og stabilitet. Beskrivelserne belyser endvidere, hvor stor en opgave partnerlandene reelt står over for.

Opmuntrende resultater viser, at udvikling af viden og kompetencer rent faktisk gør en forskel. Takket være et intenst arbejde med udvikling af de dyrebareste ressourcer i verden, nemlig menneskelige ressourcer, sker der nu fremskridt i bestræbelserne på at skabe større stabilitet og fremgang ikke alene i EU, men også i det europæiske nabolag, der strækker sig langt ud over EUs grænser.

Muriel Dunbar

Direktør, Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut

ET POLITISK LANDSKAB I FORANDRING

Gode naboer

I 2004 formåede Den Europæiske Union at gøre det, der blot 15 år tidligere blev anset for umuligt. Med optagelsen af ti tidligere østbloklande som fuldgyldige medlemmer af EU nedbrød det skel, der i et halvt århundrede delte Europa.

Udvidelsen til trods strækker Europa sig langt videre end til Den Europæiske Unions grænser, og i en global økonomi har EU ikke råd til at isolere sig. Godt naboskab er af altafgørende betydning for at skabe stabilitet og fremgang. EU fører derfor en fortløbende dialog med en række nabolande, der hver især kulturelt er meget forskelligartede.

EU har spillet og spiller stadigvæk en vigtig rolle i den internationale støtte til de politiske og økonomiske reformer og etableringen af større stabilitet i landene på **det vestlige Balkan**. Der ligger stadigvæk et stort arbejde forude i denne region, men situationen har ændret sig i de seneste år. De demokratiske systemer har undergået en stor udvikling, og alle landene nærmer sig mere og mere Den Europæiske Union. EU er klart den største yder af bistand til landene på det vestlige Balkan.

Det er meget vigtigt for EU, at **Middelhavet** ikke bliver en geostrategisk linje mellem fremgangsrige og mindre fremgangsrige økonomier og forskellige sociopolitiske systemer. De europæiske ledere søger at skabe en tættere dialog og at udvikle politiske og økonomiske partnerskaber med landene i Nordafrika, Nær- og Mellemøsten og hinsides. Euromed-partnerskabet har til formål at skabe et område med fred og stabilitet baseret på fælles værdier samt at opbygge en region med gensidig fremgang gennem et frit handelsområde og et fællesmarked sammen med Middelhavslandene.

Det udvidede EU skal ligeledes fastholde opmærksomheden på det strategiske forhold til de tidligere Sovjetlande i **Østeuropa og Centralasien**.

Foto: EU's fotobibliotek

Udvidelsen af EU i maj 2004 medførte ændringer og nye udfordringer.

Foto: ETF/F. Decorato

En kreds af venner

Den europæiske naboskabspolitik er en direkte politisk konsekvens af den forrige Europa-Kommissions ønske om aktivt at støtte det, som tidligere kommissionsformand Romano Prodi kaldte »en kreds af venner« i landene omkring Den Europæiske Union. Naboskabspolitikkens mål vil styre samarbejdet med samtlige ETF-partnerlande, med undtagelse af lande, der er mulige tiltrædelseslande, Den Russiske Føderation og Centralasien, men inklusive landene i Kaukasus.

Målene for den europæiske naboskabspolitik er:

- at give nabolandene bedre mulighed for at få del i fordelene ved EU's udvidelse og undgå, at der opstår nye skillelinjer i og rundt om Europa
- at fremme god forvaltningspraksis og reformer
- at etablere den såkaldte »kreds af venner« – et område med fred, stabilitet og fremgang baseret på fælles værdier og interesser.

Det er vigtigt at bemærke, at en yderligere udvidelse af EU ikke er et mål for naboskabspolitikken. Tilsvarende sigter den heller ikke mod at erstatte eksisterende juridiske og institutionelle ordninger såsom associeringsaftaler og -systemer som f.eks. Barcelona-processen.

Det er i alles interesse at forhindre, at nye skillelinjer opstår i Europa. EU tilskynder til økonomiske og politiske ændringer i denne del af verden gennem Tacis-programmet. Under dette program ydes der støtte til institutionelle og administrative reformer, den private sektor samt nedbringelse af fattigdom, og det har været et effektivt middel til at løse op for de historiske spændinger og problemer.

Sådanne regionspecifikke programmer er vigtige instrumenter i den europæiske naboskabspolitik, der blev etableret i 2004. Sigtet med naboskabspolitikken er at sørge for, at nabolandene får del i de positive resultater af EU's udvidelse i 2004 (se nedenfor). Det politiske mål er enkelt: at skabe et tættere indbyrdes forhold mellem en kreds af lande med fælles værdier og målsætninger. Dette giver alle involverede lande store fordele i form af større stabilitet og sikkerhed samt øget velfærd, hvilket medvirker til at forhindre, at der opstår nye skillelinjer mellem det udvidede EU og dets nabolande.

Frem til 2006 vil den økonomiske støtte til de pågældende lande fortsat blive kanaliseret gennem MEDA- og Tacis-programmerne. Ifølge finansoverslaget 2007-2013 vil disse to programmer imidlertid blive erstattet af et samlet og forenklet europæisk naboskabs- og partnerskabsinstrument (ENPI). Der vil fortsat være deltagelse gennem almindelige fællesskabsprogrammer, dog ikke gennem Leonardo da Vinci-programmet, hvilket ikke mindst er af betydning for erhvervsuddannelse.

Det står endnu åbent, hvorledes støtten og samarbejdet vil blive gennemført efter 2007. Dette forklarer til dels, hvorfor der blev stillet så mange spørgsmål til Karl Fredrik Svedang (GD for Eksterne Forbindelser) i forbindelse med hans redegørelse for den europæiske naboskabspolitik på ETF's regionale møder i det rådgivende forum i Torino i november 2004. På spørgsmålet »Hvor langt kan vi gå?« , var hans svar, at »det afhænger af den politiske vilje« .

Foto: EU's fotobibliotek

Etableringen af en »vennekreds« rundt omkring Den Europæiske Union er et af målene for den europæiske naboskabspolitik.

Kursen lægges

Hvordan kan landene på det vestlige Balkan bedst udnytte de erfaringer, der er draget af EU i forbindelse med tiltrædelsesprocessen? Det var et af de centrale spørgsmål, der blev stillet til de delegerede på et møde afholdt i ETF's rådgivende forum i forbindelse med 10-års jubilæet; mødet blev holdt i Dürres, Albanien, den 21. og 22. juni 2004. Der fremkom mange svar på dette spørgsmål, herunder følgende: en nøje afgrænsning af, hvilke politiske erfaringer der er draget i kandidatlandene, afholdelse af flere regionale møder, en forøgelse af antallet af studiebesøg under de rette forhold samt tilskyndelse til landene i regionen til selv at tage hånd om deres relationer til EU's medlemsstater.

På mødet fik deltagerne mange muligheder for at bidrage til udviklingen af aktiviteterne i regionen. Hvad angår det helt specifikke spørgsmål om erhvervsuddannelsesreformer i Albanien, erfarede de delegerede, at kun 16 % af eleverne på det pågældende tidspunkt var indskrevet på en erhvervsskole, fordi systemet ikke opfylder erhvervslivets behov. Øget deltagelse fra arbejdsmarkedsparternes side og en stigning i antallet af studerende har imidlertid resulteret i, at pessimisme i løbet af de sidste 18 måneder er vendt til optimisme.

Et besøg på en lokal erhvervsskole bekræftede den nye optimisme. På skolen er det lykkedes med støtte fra en international fond og takket være en ihærdig indsats fra de lokale medarbejdere at skabe en dynamisk undervisningsinstitution med mekaniker- og blikkenslageruddannelser på grundlag af en nedslidt skole. »Denne skole er et godt eksempel på internationalt samarbejde og forbindelser mellem undervisere og arbejdsmarkedet,« udtalte Peter de Rooij, der på ETF's rådgivende forum i Dürres for sidste gang fungerede som ETF's direktør.

I lyset af den seneste udvidelse af EU er det oplagt, at kandidatlandene udnytter de erfaringer, som er høstet af de nye medlemsstater under erhvervsuddannelsesreformerne. Med dette for øje analyserede deltagerne de fremskridt, der er opnået i 2004, og blev derefter opdelt i workshopper med henblik på at fremkomme med bidrag til udformningen af ETF's arbejdsprogram for 2005.

Ved mødets afslutning gav de delegerede deres fulde tilslutning til ETF's arbejdsprogram for 2005. Forslag og idéer fra det rådgivende forums møde i Dürres blev forelagt for bestyrelsen på mødet den 9. november 2004 i Torino til endelig godkendelse.

Foto: ETF/A. Martin

Det Rådgivende Forums møde i Dürres, Albanien, i juni 2004 rettede fokus på udvikling af erhvervsuddannelse i landene på Vestbalkan.

ETF'S ARBEJDE I 2004

Den 1. maj blev indlemmelsen af ti tidligere partnerlande i EU markeret med fyrværkeri og festivitas. I årene forud for 2004 havde vi samarbejdet med tusinder af mennesker i disse lande med henblik på at forberede deres undervisere, systemer og politikker på at indgå i et europæisk samarbejde som ligeværdige parter. Vi kanaliserede ekspertise fra EU's medlemsstater til regionen, udviklede og implementerede pilotaktiviteter, ydede støtte til udvikling af de videregående uddannelser gennem Tempus-programmet og etablerede netværk med henblik på at fremme udveksling af information om arbejdsmarkedsforhold og uddannelse. For os markerede de ti nye medlemsstaters tiltræden slutningen på en lang proces med netværkssamarbejde, reformstyring, ekspertiseformidling og opbygning af kompetencer til at håndtere og imødekomme de europæiske processer, politikker og institutioner.

I betragtning af at den økonomiske vækst oversteg væksten i de »gamle« medlemsstater, og eftersom uddannelsesindikatorerne pegede på, at udviklingen af menneskelige ressourcer på længere sigt ville

Foto: EU's fotobibliotek

2004 varslede ændringer og udvikling i Europa og for ETF.

Photo: ETF

Foto: ETF

Det er et af ETF's overordnede principper at udnytte erfaringer fra vellykkede modeller i andre lande.

Et eksempel dengang, et eksempel nu

ETF's indflydelse på erhvervsuddannelsesreformen i de nye medlemsstater illustreres godt med et eksempel fra Litauen. Det litauiske nationale observationsorgan, der opererer i det litauiske Undervisningsministeriums regi, udviklede sig hurtigt til et centrum for udvikling af innovative idéer til erhvervsuddannelsesreformen. Allerede sidst i 1990'erne støttede ministeriet dette organ, som blev det organ i Litauen, der analyserer arbejdsmarkedsbehov, undersøger specifikke sektorer og regioner samt gennemfører pilotaktiviteter.

ETF medvirkede gennem et projekt støttet af de finske myndigheder til at etablere et regionalt undervisningscenter i Marijampole. Centret var et partnerskab mellem syv uddannelsesinstitutioner i regionen.
Uddannelsesinstitutionerne oplevede en stor stigning i effektiviteten ved at samle ledelse, udvikling af læseplaner, ressourcecentre og undervisningsmaterialer under ét. De juridiske rammer blev fastlagt inden projektstart, hvilket betød, at projektet var bæredygtigt. I løbet af få år blev denne vellykkede model anvendt i hele landet.

Efter Litauens indtræden i Den Europæiske Union optrådte landet i 2004 som vært for en gruppe kolleger fra Kirgisistan med henblik på at orientere om de litauiske erfaringer med gennemførelse af en vellykket erhvervsuddannelsesreform. I Litauen fungerer den tidligere Phare-enhed for erhvervsuddannelsesreform i dag som landets ESF-enhed, mens det nationale observationsorgan indgår som en del af det litauiske Undervisningsministeriums metodologiske center.

være tilstrækkelig, så mulighederne for smidig indlemmelse i EU meget lovende ud i maj 2004.

Det var en meget stor opgave at forberede uddannelsessystemerne og arbejdsmarkederne i de ti tiltrædelseslande til medlemskab af EU. I den forbindelse indsamlede vi store mængder oplysninger og kortlagde fremskridtene med reformarbejdet, aktiviteterne og interessentstrukturen. Takket være et tæt samarbejde med vores søsterorganisation Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse (Cedefop) i tiden op til tiltrædelsen gik ingen af disse ressourcer unødigt til spilde. Vi overdrog landefiler med alle hovedpublikationer samt en »Hvem er hvem« inden for erhvervsuddannelse og undervisning i de enkelte lande. Vi bistod de nationale observationsorganer med forberedelserne til tilslutning til Cedefops Refer-netværk, og vi assisterede de berørte parter i de nye medlemsstater med forberedelserne til optagelse i andre Cedefop-netværk.

Foto: ETF/Erik Luntang

Peter de Rooij overdrager information til ETF's søsterorganisation Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse (Cedefop).

Et vigtigt fingerpeg

ETF's arbejde i årene fremover afhænger af, i hvilken udstrækning den aktuelle EU-udvidelse vil blive anset som vellykket. »Den første udvidelsesrunde giver et vigtigt fingerpeg om, hvordan EU skal støtte udviklingen af menneskelige ressourcer i andre fremtidige medlemsstater,« udtalte ETF's tidligere direktør Peter de Rooij i maj 2004. »Vi har gjort en stor indsats for at hjælpe tiltrædelseslandene med at blive klar til tiltrædelsen, men det var først efter topmødet i Lissabon, at erhvervsuddannelse fik den placering på den europæiske politiske dagsorden, som dette område faktisk fortjener. Nu er der bred enighed om, hvor vigtigt det er at tilpasse uddannelse og undervisning til vidensamfundets behov. Der er også stor enighed om at optrappe det europæiske samarbejde inden for erhvervsuddannelse gennem en proces indledt i København i 2002. Derfor er vi i dag særlig godt rustet til at hjælpe fremtidige medlemsstater med at forberede sig til tiltrædelsen.«

»ETF's største udfordring i de kommende år er at forudse de politiske tendenser i EU,« udtalte Peter de Rooij. »EU reflekterer over Unionens fysiske begrænsninger. Fremtidens EU kan meget vel komme til at omfatte Balkan samt de aktuelle tiltrædelseslande, men det er usandsynligt, at udvidelsen efterfølgende vil strække sig videre. Det betyder, at den nye naboskabspolitik er mere end blot en mellemstation. Der vil blive ført en anden politik, end dengang de nye medlemsstater var hovedmålgruppe for støtte, og tiltrædelsen var det ultimative mål. Målet for den nye politik vil være at bistå landene i den « ydre europæiske region» med at skabe større stabilitet og fremgang, men det ultimative mål for disse bestræbelser vil ikke være indlemmelse af de pågældende lande i EU. ETF skal anvende erfaringerne fra den første tiltrædelsesrunde i forberedelserne til den næste runde og derefter lade de positive elementer herfra indgå i udviklingen af et godt naboskab.«

Foto: ETF/A. Ramella

Peter de Rooij,
ETF's direktør 1994-2004

Peter de Rooijs efterfølger, Muriel Dunbar, ser også optimistisk på ETF's fremtid inden for rammerne af den nye europæiske naboskabspolitik: »Hvis udgangspunktet er at anvende erhvervsuddannelse som et værktøj til økonomisk udvikling, har ETF et spændende og interessant mandat,« har hun for nylig udtalt i et interview. »Det er særdeles vigtigt for EU, at der udvikles stærke økonomier i nabolandene. Ikke blot med henblik på at etablere nye markeder for varer og tjenesteydelser, men også for at skabe bæredygtig beskæftigelse. En stærk og fremgangsrig bufferzone omkring Den Europæiske Union vil dæmme op for problemerne med migration og social uro.«

Foto: ETF/A. Ramella

En festlig reception i Villa Gualino i juni 2004 markerede ETF's tiårsjubilæum.

ETF's tiårsjubilæum

Den 29. juni 2004 fejrede Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut sit tiårsjubilæum med en reception i Villa Gualino, ETF's hjemsted i Torino. Begivenheden var samtidig afskedsreception for Peter de Rooij, der har fungeret som ETF's direktør i de første ti år, og velkomstreception for hans efterfølger, Muriel Dunbar.

Der er i forbindelse med jubilæet udgivet en publikation med titlen *Ten Years of the ETF* (ETF's første ti år). Udgivelsen er en interessant beskrivelse af et årti med tankevækkende fremskridt, hvor der er draget praktiske erfaringer gennem udforskning af nye territorier. En stor del af udgivelsen er en direkte gengivelse af beretninger fra folk, som har været direkte involveret i arbejdet.

Udvikling af ekspertise

Som en del af en evalueringsproces udarbejdede vi i 2004 en oversigt over alle vore aktiviteter og søgte at fastsætte fællesnævnere herfor. En af vore mest iøjnefaldende observationer var, at støtten, som ydes på internationalt plan, til udvikling af undervisning og uddannelse i mindre og mindre omfang styres af eksperter, men mere og mere af dialog. I dag er der en tendens til, at viden og ekspertise deles og opbygges med partnerlandene; udveksling heraf er ikke længere så typisk. Kort sagt: typisk beder vi ikke længere vore konsulenter om at udarbejde en rapport om et givet emne, idet vore mål i stigende grad nås ved at samle mennesker til rundbordsdrøftelser. Vort arbejde baseres mere og mere på dialog og feedback, og dette gælder såvel den organisatoriske udvikling som de eksterne aktiviteter.

Hvad angår det analytiske arbejde med centrale erhvervsuddannelsesemner, blev dette tidligere udført i såkaldte »fokusgrupper« og på særlige ekspertmøder. En granskning af den udarbejdede oversigt har afsløret, at der var et klart behov for at tilpasse det tematiske arbejde, så det ligger tættere op ad projektaktiviteterne, og at dette kunne opnås gennem en bredere dialog i ETF. Sidst i 2004 blev vore ekspertudviklingsaktiviteter ændret, og der blev etableret et nyt system, som frembyder et større antal instrumenter til udvikling af ekspertise for ETF-projekter og for ledere i de enkelte lande samt bredere muligheder for drøftelse af udvikling af ekspertise i organisationen som helhed. Vi håber på denne måde at kunne skabe en tættere sammenhæng mellem organisatoriske erfaringer og individuel udvikling.

E-learning fra vore partnerlande

Deling af ekspertise er ikke envejskommunikation fra EU til partnerlandene. Dette illustreres godt med nedenstående eksempel, hvor ETF samarbejdede om e-learning med Israel.

I 2004 blev der udgivet en statusrapport, som udspringer af en beslutning, der oprindeligt blev truffet i 2001 med henblik på at øge samarbejdet med Israel inden for e-learning.

Rapporten beskriver, hvorledes Israel anvender en række interessante og innovative løsninger på nogle universelle problemer ved at slå bro over det digitale skel, især i tilfælde, hvor dette er et generationsskel.

Sidst i 1990'erne blev der i Israel uddelt computere og internetforbindelser til flere tusinde familier. Oprindeligt var det planen, at der skulle uddeles 30 000 computere, men en evaluering foretaget efter uddeling af de første 10 000 computere viste, at skønt man havde udset de rigtige målgrupper, og skønt disse computere blev anvendt, var det ikke børn, som havde mest brug for at vide noget om fordelene ved at eje en computer.

Dele af initiativet blev derefter i stedet rettet mod ældre borgere. Der blev udviklet et program, som involverer flere generationer, hvor de yngre elever fik til opgave at undervise ældre medborgere.

Dette initiativ og erfaringer herfra kan ikke alene bruges i EU, men også i andre partnerlande. Projektet i Israel går begge veje: Statusrapportens konklusioner anvendes i Israel som opfølgning, f.eks. i forbindelse med uddannelse af lærere og undervisere. Det er ETF's hensigt i det nye MEDA/ETE-program at indarbejde eksempler på god praksis og rapportens generelle konklusioner.

Foto: ILO/J. Maillard

Ældre borgere er den primære målgruppe for de nyeste initiativer inden for e-learning.

Oversigten viste tillige, at ETF bør udnytte teknologien bedre. Derfor er det vor hensigt i 2005 at udvikle vort tematiske arbejde til at omfatte online teknisk rådgivning. Det var et godt eksempel på organisatorisk læring, et e-learning-projekt, som fik os til at gå i denne retning (se boksen nedenfor).

Med tiden vil temaerne og de relaterede analytiske aktiviteter sætte dagsordenen for feltarbejdet, landeundersøgelser og pilotprojekter. Projekter implementeret i 2004 bygger i højere grad på de temaer, der blev aktuelle i de forudgående år. Nedenfor gives et sammendrag af disse aktiviteter, som udviklede sig naturligt på grundlag af vore aktiviteter i 2003.

Det uformelle arbejdsmarked

I mange år blev den »uformelle« økonomi mere eller mindre betragtet som noget, der befinder sig på grænsen til det kriminelle og blev derfor for størstedelen ignoreret. For vestlige donororganisationer kunne det ofte vanskeligt retfærdiggøres at bruge de sparsomme ressourcer på dette felt. På det seneste er betydningen af den uformelle økonomi uden for Vesteuropa imidlertid blevet revurderet.

Følgelig har en række internationale donorer nu indset, at det er værd at se nærmere på, hvilke færdigheder arbejdere i den uformelle sektor har behov for. Størstedelen af disse mennesker er arbejdstagere, som er i god tro, men som ofte har begrænsede færdigheder og lav social status. Resultatet er hyppigt masse- og langtidsarbejdsløshed. For at illustrere omfanget af dette problem, kan det nævnes, at det formelle arbejdsmarked i visse centralasiatiske lande er så underudviklet, at 50 % af den erhvervsaktive del af befolkningen er beskæftiget i den uformelle sektor.

Regeringerne er nu begyndt at indse, at den uformelle sektor ikke kan afskaffes uden videre, og at der er et behov for at udforske, hvorledes mennesker i den uformelle sektor tilegner sig deres færdigheder. De politiske beslutningstagere i EU har ligeledes vist tegn på en holdningsændring. Tacis-programmets fokus er således blevet ændret, så det nu også tager højde for, hvilken rolle den uformelle sektor spiller i forbindelse med økonomiske forandringer, bekæmpelse af fattigdom og udvikling af den lokale og sociale økonomi.

Siden ETF begyndte at undersøge, hvilken indflydelse uddannelse har, når det gælder om at hjælpe arbejdstagere ud af den uformelle sektor, har den ekspertise, der er oparbejdet på dette

Foto: ETF

Et af midlerne til bekæmpelse af fattigdom på lokalt plan er at hjælpe mennesker med at finde et arbejde.

område, været bredt anvendt i projektaktiviteter. I 2004 blev Albanien udvalgt som mål for en undersøgelse af den uformelle økonomi og uddannelse. ETF's Afdeling for Udvidelse og Sydøsteuropa påbegyndte denne undersøgelse i september, og undersøgelsesresultaterne forventes at foreligge i andet kvartal af 2005.

Lokal udvikling og fattigdomsbekæmpelse

I Centralasien løber et treårigt ETF-projekt, som har til formål at afklare, hvilken rolle lokale uddannelsesinitiativer spiller i fattigdomsbekæmpelsen. Indledningsvis blev projektet iværksat i Kasakhstan, Kirgisistan og Usbekistan med det sigte at udarbejde en oversigt over aktuelle offentlige og private lokale uddannelsesaktiviteter. I 2004 blev resultaterne af disse undersøgelser formidlet ud til et bredere publikum, og projektet blev udvidet til også at omfatte landene i Kaukasus og Tadsjikistan.

Rapporterne anvendes først og fremmest af de af Europa-Kommissionens delegationer, der alle har udryddelse af fattigdom og lokaludvikling som prioriterede områder.

I kraft af projektet blev der skabt et overblik over aktuelle uddannelsesaktiviteter, men projektet giver meget mere end blot et øjebliksbillede. Et af de konceptuelle resultater af projektet er f.eks. rammer for lokaludvikling, som ETF for tiden er ved at udarbejde. Det vil blive tilpasset, så det kan anvendes i andre deltagerlande, idet partnerne fra Kasakhstan, Kirgisistan og Usbekistan har påtaget sig en mentorrolle i det udvidede projekt.

Ekspertise udviklet på dette felt, såvel inden for ETF som inden for Den Europæiske Union som helhed, vil i stigende grad blive anvendt i projektarbejder i årene fremover. Lokaludvikling og især den nyttige virkning af lokale partnerskaber er centrale temaer både i EU og i vort arbejde med partnerlandene.

Foto: EU's fotobibliotek

Et tæt samarbejde mellem eksperter, donorer og de implementerende agenturer er en forudsætning for, at uddannelsesprogrammerne kan fungere.

Lokale partnerskaber har været et af omdrejningspunkterne for vort arbejde på Vestbalkan og i Middelhavsregionen (se boksen). Erfaringer indsamlet i forskellige regioner udveksles og anvendes i hele vor organisation og i alle vore aktiviteter.

Donorsamarbejde

Samarbejdet med andre donorer blev optrappet i 2004. Især opgaver varetaget i fællesskab med Verdensbanken bevægede sig uden for ETF's sædvanlige geografiske grænser. F.eks. blev der etableret et tæt samarbejde i Yemen, hvor der allerede i 2002 blev indsamlet oplysninger om sektorprofiler. I 2004 udarbejdedes, drøftedes og vedtoges rammerne for en uddannelsesstrategi, der er udviklet i fællesskab.

Samarbejdet bevæger sig mere og mere væk fra praktisk udveksling af erfaringer og fælles tilrettelæggelse af konferencer, seminarer og workshopper og går nu mere i retning af grundlæggende forskning inden for centrale emner, som vedrører udvikling af menneskelige ressourcer. I et forsøg på at afgrænse et fælles fundament for det fremtidige samarbejde udvalgte ETF og Verdensbanken i 2004 fem emner, som begge parter anså for at være meget vigtige for udviklingen af uddannelse i partnerlandene i Middelhavsregionen. Disse fem emner var forvaltning, finansiering, arbejdsmarkedets parters rolle, kvalitet og færdigheder i den uformelle sektor. Målgruppen var Tunesien, Jordan, Egypten og Libanon.

I tilknytning til emnerne blev der iværksat initiativer som f.eks. indsamling af baggrundsmateriale, som blev foretaget af blandede team med 10-12 eksperter. Deres opgave var at danne sig et overblik over aktiviteterne, men også at se fremad på planer, muligheder og behov. Den endelige rapport, der bliver udgivet i 2005, er en regional rapport, som dækker de fem emneområder og indeholder bilag for fire lande.

Initiativet gav større forståelse for nogle af de mest presserende erhvervsuddannelsesspørgsmål i Nordafrika og Mellemøsten. Det gav også en dybere indsigt i de forskellige donorers arbejdsmetoder. Rapporten vil være nyttig for ETF – især rapportens fokus på finansiering og dens analyse. Initiativet blev finansieret af ETF og Verdensbanken med tilskud fra det britiske Ministerium for International Udvikling.

Afgrænsning af behov og muligheder

Udvikling af ekspertise er ikke blot et spørgsmål om at øge forståelsen for kompleksiteten i uddannelse og dets indflydelse på arbejdsmarkedsudviklingen.

Tadsjikistan – mere end blot overlevelse

Indgåelsen af en fredsaftale markerede for seks år siden afslutningen på Tadsjikistans bitre borgerkrig, men allerede i dag er planerne for en række gennemgribende uddannelsesreformer langt fremme. Reformerne anses som altafgørende for genopretningen af landets økonomi. Der er udarbejdet konceptuelle rammer for reform og decentralisering af uddannelsessystemet i denne bjergrige centralasiatiske stat med hjælp fra ETF, og ny lovgivning udarbejdes med bistand fra et Tacis-projekt, der løber af stablen i 2005.

Enrico Romiti, der i mange år har fungeret som ekspert i Tacis' erhvervsuddannelsesreformprojekter, har udtalt, at betydningen af en uddannelsesreform for landets genopretning efter krigen ikke skal undervurderes. »Dette er det første Tacis-projekt i Tadsjikistan, der ikke vedrører ren overlevelse, som f.eks. vandforsyning eller sundhedspleje. Det er det første strategiske projekt og det første inden for uddannelse.«

Enrico Romiti kommer til at arbejde sammen med ledere inden for erhvervsuddannelse i de tre pilotregioner i Dushanbe, Kathlon og Soghd med henblik på at afgrænse nye »uddannelsesgrupper« , modernisere utidssvarende undervisnings- og uddannelseskompetencer, udforme nye studieprogrammer samt kortlægge de nye behov på arbejdsmarkedet.

Mirzo Yorov, der er leder af Tadsjikistans metodologiske center, har udtalt: »Vi har været isoleret i så mange år, at vi er lykkelige over at være involveret i et bredt projekt. Uden denne form for støtte ville vi ikke have nogen mulighed for at komme ud af den krise, der har hærget i de seneste år.«

Foto: ETF

Gennem erhvervsuddannelsesprogrammer tilføres der nye løsninger til kriseramte områder som f.eks. Dushanbe-regionen i Tadsjikistan.

Foto: ETF/F. Decorato

Vi lærer af hinanden.

Der er også et behov for udvikling af ekspertise i lande, som er forholdsvis ukendte territorier for EU's udviklingssamarbejde. F.eks. har EU for nylig åbnet for ny støtte i Tadsjikistan. Med bistand fra ETF er udvikling af menneskelige ressourcer nu blevet et af de centrale elementer i Tacis-programmet i denne centralasiatiske stat (se boksen).

Uddannelse af lærere og undervisere

I tilknytning til festlighederne i forbindelse med tiårsjubilæet i juni 2004 tilrettelagde ETF en international workshop om et meget overset emne, som vi nu i flere år aktivt har søgt at fremme, nemlig uddannelse af lærere og undervisere. Workshoppen »Stakeholder Interest and the Teaching Profession« (interessenter og lærerfaget) var en videreudvikling af emnet »politisk læring« , der blev udviklet i november 2003 på det rådgivende forums konference om læring.

På workshoppen blev der gjort et tentativt forsøg på at belyse, hvorledes lærerfaget kan moderniseres med hjælp fra interessegrupper inden for erhvervsuddannelse og undervisning. Det viste med tydelighed kompleksiteten af de involverede problemstillinger. Uddannelse af lærere og undervisere er noget helt fundamentalt i uddannelsessystemerne, og det er yderst vanskeligt at føre en debat om en reform af læreruddannelsen og forhindre, at den breder sig til alle vore aktiviteter.

Ikke desto mindre lykkedes det på mødets anden dag at sammenfatte de forskellige holdninger i en synteserapport, der afspejler de mange farverige debatter, som blev ført under seminarets seks møder. En af ETF's eksperter, Bernhard Buck, redegjorde for mulige fremtidige løsninger. Rapporter og anden dokumentation fra seminaret er tilgængeligt på vort websted.

ETF ønsker fortsat at have den overordnede styring med debatten om reform af læreruddannelserne i partnerlandene i tilknytning til dets aktiviteter, herunder Tempus (se boksen nedenfor). ETF's årbog for 2005 kommer udelukkende til at omhandle dette emne, og andre aktiviteter er i støbeskeen.

Uddannelse i demokrati på universiteterne

I slutningen af 1990'erne indså en gruppe af europæiske universiteter, som udvikler læreruddannelser i minoritetssprog i Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, at en mangel på samfundsfaglige uddannelser udgjorde en barriere for udvikling af demokrati i dette delte land. Under ledelse af Malmø Universitet indgav de et forslag til et Tempus-projekt med det sigte at udvikle læreruddannelsen inden for demokratirelaterede fag.

Timingen var perfekt. Det makedonske Undervisningsministeriums Pædagogiske Institut havde netop indledt en indsats for at udvikle en samfundsfaglig uddannelse, men manglede tilstrækkelige midler og ekspertise, og arbejdet blev bremset af en konstant mangel på samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne og deres målgrupper. Der var et behov for en samlet tilgang, hvor myndighederne, alle læreruddannelsesinstitutioner samt landets skoler og børnehaver deltog.

Forslaget blev godkendt i 2001, og gruppen gik i gang med at udvikle nye lærings- og undervisningsstrategier for demokrati. Partnerne i projektet omfattede fakultetet for uddannelse af førskole- og grundskolelærere i Bitola, fakulteterne for pædagogik i Skopje og Stip, to børnehaver og fem grundskoler. I fællesskab udviklede partnerne lærings- og undervisningsmaterialer, forbedrede faciliteterne for praktisk læring og etablerede mobile undervisningscentre med henblik på at udvide projektets rækkevidde.

Projektet blev afsluttet i 2004, og dets resultater nåede ud i al kroge af landet. Der blev udviklet en ny national læseplan for læreruddannelsen. Der blev udleveret lærebøger, tidsskrifter og videobånd til institutterne og de studerende på de pædagogiske fakulteter. Der blev tilrettelagt workshopper i hele landet. Landets førende uddannelsestidsskrift, *Education Worker*, fulgte projektet tæt fra start til slut.

Partnerskaber blev indgået mellem de involverede i samfundsfaglig undervisning, og dette medvirkede til at sikre, at emnet ikke blev glemt efter projektets udløb. Gennem projektet fik de involverede fakulteter kendskab til ETEN (*European Teacher Education Network*). Efterfølgende har de nu engageret sig i netværket i en sådan grad, at de i 2005 i fællesskab optræder som værter for ETEN's møde i 2005.

Foto: ETF/M. Arnó

Deling af information og ekspertise er en væsentlig del af ETF's arbejde med partnerlandene.

Trendsættende projekt i Syrien

I 2004 afsluttedes ETF's engagement i et pionerprojekt, som havde til formål at etablere en lærlingeuddannelse i Syrien. Deltagerne mødtes ved et seminar i Damaskus i december for at evaluere resultaterne.

Flere hundrede unge studerende følger i dag en vekseluddannelse, hvor de kombinerer teoretisk uddannelse med praktik i en lokal virksomhed. De første færdiguddannede kandidater fra denne ordning er nu ved at komme ud på arbejdsmarkedet, og hidtil har 50 % fundet arbejde sammenlignet med kun 20 % af kandidaterne fra den gamle ordning. »Indtil nu har vi ansat alle kandidater fra denne uddannelse, som ønskede ansættelse hos os,« siger Ahmed Shirin, der er produktionsleder på Al-Hafez, en virksomhed i Damaskus, som fremstiller hårde hvidevarer. »Denne ordning giver os den slags medarbejdere, vi har brug for.«

Med projektet er der indført nye ledelsesformer på skolerne, og skolernes læseplaner er målrettet mod fire brancher. Projektet startede i Damaskus, men det er nu med stor succes også indført i Aleppo, Syriens andenstørste by, som er en vigtig industribase, hvor erhvervsledere allerede overvejer at udvide ordningen til nye brancher, f.eks. jernstøberi eller turisme. Allervigtigst er det dog, at projektet har sat gang i den sociale dialog i et land, hvor regering og industri ikke har for vane at samarbejde. »ETF har spillet en meget vigtig rolle i etableringen af partnerskaber mellem de forskellige ministerier og handelskamre,« siger Fouad Al-Ghaloul, Syriens viceundervisningsminister.

Skønt ETF har fuldført arbejdet, fortsætter projektet. Der pågår for tiden forberedelser for at udvide ordningen til Homs; i Aleppo er det målet, at 10 % af alle de studerende på erhvervsuddannelserne skal være indskrevet på ordningen i 2010.

Betydningen af denne tilsyneladende beskedne pilotordning ophører ikke her. Lærlingeordningen har inspireret til mere tilbundsgående reformer, som påbegyndes i september 2005. I kraft af dette MEDA-program med et budget på 21 mio. EUR vil der blive foretaget en tilbundsgående fornyelse af 16 erhvervsskoler, herunder skoler med lærlingeordninger, ligesom der vil blive opbygget en strategi til en gennemgribende modernisering af det syriske erhvervsuddannelsessystem.

Sammensmeltning af teori og praksis

Mange af de spørgsmål, som ETF fremmer i partnerlandene, er også aktuelle i Den Europæiske Union. F.eks. er voksenundervisning, livslang læring, nationale kvalifikationsnøgler og e-learning højaktuelle emner, som også i EU er genstand for stor opmærksomhed.

Partnerskaber

Et andet emne er spørgsmålet om lokale og regionale partnerskaber inden for undervisning og beskæftigelse. Der er i dag bred anerkendelse af, at den store forskel på, hvad der læres, hvor det læres, og hvorledes det læres, bedst kan håndteres gennem lokale partnerskaber. Mens nationale og internationale myndigheder i stigende omfang skal sikre, at der indgås rammeaftaler om emner som f.eks. anerkendelse og gennemsigtighed i kvalifikationer og kompetencer, er det kun de lokale grupper, som befinder sig tæt på virkeligheden, der

En lærlingeordning i Syrien udruster hundredvis af unge med praktiske færdigheder, der er behov for på det syriske arbejdsmarked.

Foto: ETF

Foto: ETF

Det lokale projekt til udvikling af økonomi og beskæftigelse i Albanien og Kosovo (LEEDAK) viser, hvorledes naboer kan drage nytte af hinandens erfaringer og ekspertise.

kan foretage en egentlig vurdering heraf. De kender bedst de aktuelle behov, ved bedst, hvorledes de kan opfyldes, og i hvilken udstrækning der skal foretages tilpasning af undervisnings- og uddannelsespraksis osv.

I ETF's LEEDAK-projekt (lokal udvikling af økonomi og beskæftigelse i Albanien og Kosovo) deltager to samfund i Albanien og Kosovo om udvikling af lokal beskæftigelsesegnethed gennem brede partnerskaber mellem myndigheder, arbejdsgivere, arbejdsmarkedets parter og uddannelsesudbydere. De lærer af kolleger i andre europæiske lande under studiebesøg, men projektet giver meget mere end blot et fingerpeg om forholdene i verden udenfor. Da projektet gik ind i sin anden fase i 2004, blev »lokalt« faktisk mere lokalt i LEEDAK.

I projektet første fase satte vi alt ind på at involvere de berørte parter og skabe en fornemmelse af engagement. I den forbindelse offentliggjorde vi et udbud om implementering af den undervisningsstrategi, der er udviklet i Lezhë, Albanien. Udbudet gjaldt udelukkende albanske virksomheder, og dets fokus var begrænset til turisme. Et velkendt lokalt undervisningsfirma vandt udbuddet og inddrog dets egne albanske samarbejdspartnere. Det blev en succeshistorie. Oprindeligt var kommunen ikke på listen over prioriterede erhvervsuddannelsescentre under CARDS-programmet. Der var ganske enkelt ikke noget uddannelsescenter. De partnere, som deltog i udviklingen af Lezhë-partnerskabet, medvirker i dag til at udbrede kendskabet i hele landet og udover dets grænser.

Voksenundervisning

Voksenundervisning var et af de centrale emner i Sydøsteuropa i 2004. Grunduddannelserne i regionen formår stadigvæk ikke i tilstrækkelig grad at motivere til løbende uddannelse. Dertil kommer, at mange unge mennesker fortsat forlader skolen tidligt.

Foto: ETF/F. Decorato

Undersøgelser har vist, at voksenundervisningen fungerer dårligt. Få virksomheder tilbyder uddannelse til de ansatte. For at afbøde dette har arbejdsformidlingerne indført kortvarige arbejdsmarkedsuddannelser i alle landene i et forsøg på at bekæmpe den høje arbejdsløshed. Eftersom der er et stort behov for voksenundervisning, skal der fastlægges en politik og etableres juridiske rammer på dette felt med henblik på at fjerne hindringerne for at deltage i uddannelse og for at sikre samfinansiering, lige adgangsmuligheder og bred deltagelse, relevans og transparens i uddannelsestilbuddene, anerkendelse af kompetencerne samt god udnyttelse af offentlige midler.

ETF's voksenuddannelsesprojekt søger at imødekomme disse behov ved at fremkomme med innovative alternative løsninger og ved at formidle viden og erfaringer. Inden for rammerne af dette projekt tilrettelagde vi en workshop om voksenundervisningsstrategier og værktøjer i

MEDA/ETE

Den 29. november iværksatte ETF det regionale kompetencegivende erhvervsuddannelsesprojekt ETE under MEDA. Projektet, der har et budget på 5 mio. EUR, er et nyt EU-initiativ, som søger at fremme beskæftigelsen i Nordafrika og Mellemøsten gennem bedre undervisning og uddannelse. Initiativet sigter mod at ændre fokus i regionens undervisnings- og uddannelsespolitik. Projektet skaber grundlag for en radikal forbedring af det regionale samarbejde og bistår med udvikling af fælles systemer til indsamling, fortolkning og international sammenligning af uddannelses- og arbejdsmarkedsindikatorer.

I forbindelse med lanceringen af initiativet i Torino udtalte Carla Montesi, kontorchef i Samarbejdskontoret EuropeAid, at uddannelse har fået førsteprioritet i EU's Middelhavspolitik. »Landene i denne region forbereder sig på at indgå associeringsaftaler med EU og i sidste instans på frihandelsområdet, der skal være etableret i 2010. Arbejdsløsheden er dog fortsat høj, især blandt kvinder og unge, og uddannelsessektoren er ikke altid gearet til at håndtere problemerne.«

I årene frem til 2008 skal projektet hjælpe ti lande i regionen med at forbedre og refokusere deres uddannelsespolitik og strategier, afpasse undervisning og uddannelse til bedre at kunne imødekomme behovene på arbejdsmarkedet, styrke kapaciteten på feltet selvstændig virksomhed hos de arbejdsformidlinger, der arbejder for arbejdsløse unge, samt fremme brugen af informations- og kommunikationsteknologi inden for uddannelse og undervisning.

Med hjælp fra eksperter i de involverede lande har projektteamet udpeget fire komponenter, som skal udgøre projektets grundlæggende fundament. Projektets tænketank skal være et årligt Euromed Forum om kompetencegivende teknisk erhvervsuddannelse (TVET). Tænketanken vil blive sammensat af de nuværende medlemmer af ETF's rådgivende forum med yderligere repræsentanter efter behov.

Foto: ETF

Projektets motor vil være et interinstitutionelt netværk af informationsformidlere og centrale aktører i regionens uddannelses- og beskæftigelsessystemer. Projektet kommer til at fungere som et regionalt observationsorgan, der forsyner beslutningstagere med relevante og aktuelle analyser. Der vil også gennem projektet blive udarbejdet komparative analyser og tematiske undersøgelser om uddannelses- og beskæftigelsesrelaterede emner.

De to andre komponenter udgør på den ene side særlig støtte til start af selvstændig virksomhed for unge arbejdsløse og på den anden side udvikling af e-learning-initiativer. Den første omfatter især erhvervsmæssig støtte, rådgivning, undervisning og opfølgning på områderne selvstændig erhvervsvirksomhed og etablering af mikrovirksomhed. Den anden omfatter primært brug af e-learning-metoder og værktøjer i læreruddannelsen. Dette indebærer ikke tilvejebringelse af infrastrukturer, men en indsats på dette felt i tilknytning til andre EU-initiativer som f.eks. Eumedis, et bredt EU-program, der sigter mod en kvalitativ forbedring af informationssamfundet i Euro-Middelhavs-området samt Medforist, et netværk i Euro-Middelhavs-området til udveksling af læringsressourcer i informationssamfundets teknologier.

ETF's direktør Muriel Dunbar bekræfter iværksættelsen af det kompetencegivende erhvervsuddannelsesprojekt ETE.

Zagreb i januar. I maj afholdt vi en anden workshop i Montenegro med partnerskabsudvikling som tema. I november afholdtes en tredje workshop om emnet finansiering af voksenundervisning. Denne workshop blev meget passende afholdt i Ungarn – en ny medlemsstat, der har meget at tilbyde, når det gælder god praksis for finansiering af erhvervsuddannelser under vanskelige økonomiske forhold.

Alle disse arrangementer blev afholdt som regionale workshopper. Parallelt hermed blev der søsat nye nationale aktiviteter i Kroatien, Kosovo samt Serbien og Montenegro. Der blev udarbejdet statusrapporter for alle fire lande og udviklet voksenundervisnings-strategier for tre af landene.

Kvalifikationer

København-processen og dens sigte mod at øge gennemsigtigheden i kvalifikationer og kompetencer har betydet, at spørgsmålet om kvalifikationsnøgler er kommet højt op på de europæiske undervisnings- og uddannelsespolitiske dagsordner. Spørgsmålet om kvalifikationsnøgler er ikke et nyt fænomen; mange europæiske lande har avancerede nationale kvalifikationsnøgler. Den seneste europæiske udvikling har dog forstærket behovet for international koordinering på dette felt. Med udgangspunkt i den europæiske naboskabspolitik er stimulering af debatten om kvalifikationsnøgler i vore nabolande blot en naturlig forlængelse af en intern EU-aktivitet.

ETF har været pioner på dette område i en række af dets partnerlande; mest udpræget dog nok i Den Russiske Føderation. I forbindelse med den generelle politiske rådgivning ydet på den russiske

Foto: ETF

Kvalifikationsnøgler er en vigtig del af erhvervsuddannelsesreformen.

regerings anmodning begyndte vi i 2003 at tilrettelægge workshopper om emner, der udsprang af København-processen. I 2004 blev emner som nationale kvalifikationsnøgler og deres bidrag til livslang læring indlemmet i disse workshopper.

I juni 2004 tilrettelagde vi en politisk workshop i Moskva, hvor repræsentanter fra uddannelses- og beskæftigelsesmyndighederne mødtes. ETF havde udvalgt deltagerne, der bestod af repræsentanter fra Dumaen, regeringen, de regionale myndigheder og andre højtstående instanser. Mødedeltagerne anerkendte skriftligt, at der var et behov for at samarbejde om dette emne, og denne anerkendelse udgør i sig selv et stort fremskridt.

På anmodning fra deltagerne og EF-delegationen i Moskva vil fokus for arbejdet i Den Russiske Føderation fortsat være rettet mod nationale kvalifikationsnøgler. Parallelt hermed vil vi iværksætte et pilotprojekt om udvikling af en national kvalifikationsnøgle i Ukraine, hvor et præsidentdekret har åbnet dørene for en reform af erhvervsuddannelserne.

Allerede i 1998 blev der gjort et første forsøg på at udvikle erhvervsuddannelserne i Ukraine, men på grund af utilstrækkelige midler blev initiativet opgivet tidligt i forløbet. ETF fortsatte imidlertid arbejdet i baggrunden og byggede derved et fundament. Pilotprojekter og andre aktiviteter, der blev afviklet i de efterfølgende år, blev finansieret ud af vort eget budget.

I 2002 satte offentliggørelsen af en national uddannelsesdoktrin for det 21. århundrede skub i udviklingen; erhvervsuddannelse indtog en fremtrædende position i denne doktrin. I 2003 bistod vi Ukraine med at sammensætte konceptet til en national strategi til reform af erhvervsuddannelserne.

Ved udarbejdelsen af det nye Tacis-program om reform af erhvervsuddannelserne anvendtes især input fra en dybdegående undersøgelse fra 2004 af udviklingen i erhvervsuddannelserne og på arbejdsmarkedet. Programmets fokus vil i første instans være rettet mod videreuddannelse og decentralisering af forvaltningen af erhvervsuddannelserne, men fra 2005 vil der være plads til flere aktiviteter.

Deling af ekspertise

»Det, der er godt for os, er godt for dem,« udtalte Ján Figel', den nye EU-kommissær for uddannelse og kultur, ved udgangen af 2004 i et interview til ETF's nye tidsskrift *Live & Learn*. Dette er kernen i filosofien bag den europæiske naboskabspolitik, den ledende doktrin for EU's bistand til dets naboregioner i årene fremover, som beskrevet

ovenfor. Faktisk kan en stor del af de erfaringer, der er indhøstet i EU, med fordel anvendes i partnerlandene. Det er en af ETF's vigtigste opgaver at stille disse erfaringer til rådighed, når der måtte være behov herfor i disse lande.

Tiltrædelse og associering

Et af de vigtigste punkter i den europæiske naboskabspolitik er, at den vægter udvikling af menneskelige ressourcer i potentielle fremtidige EU-medlemsstater og i andre partnerlande lige. Det forholder sig faktisk sådan, at de behandlede emner er stort set ens i de regioner, hvor ETF er aktiv, idet dagsordenen sættes af den europæiske udvikling, som primært er dikteret af Lissabon- og København-processerne.

Den væsentligste forskel i tilgangen hertil ligger i de tekniske tiltrædelsesforberedelser, som finder sted i aktuelle og fremtidige kandidatlande. Disse lande skal være klar til at deltage i en række europæiske strukturer, såsom Den Europæiske Socialfond (ESF) og europæiske netværk. I kraft af vort arbejde i de nye medlemsstater har vi bevist, at vi kan hjælpe disse lande. Arbejdet er blevet meget lettere, fordi vi nu har en stor portion erfaring at trække på i de lande, som selv for nylig har gennemlevet en tilpasningsproces, hvor deres institutionelle systemer blev afpasset efter EU's regler og systemer. De er blevet fuldgyldige partnere i vore forberedelser til den næste tiltrædelsesrunde. I Tyrkiet bistås ETF eksempelvis af eksperter fra Polen, og studiebesøg i Polen har været en del af det tyrkiske program. De delegerede har set nærmere på, hvilke strukturer der er etableret i Polen med henblik på tilpasning til programkravene såsom ESF.

I Tyrkiet er de aktuelle aktiviteter koncentreret om udvikling i en enkelt region, der fremover vil blive anvendt som modelregion for resten af landet. I Konya-regionen er det konkrete kompetencebehov blevet identificeret, og der er udviklet en uddannelsesstrategi med støtte fra ETF og partnerne i de nye medlemsstater.

Opbygning af institutioner i disse lande indebærer ofte opbygning af kapacitet ved hjælp af støtte, som minder om den støtte, der blev tilbudt de nye medlemsstater og Rumænien og Bulgarien, gennem projekter som det særlige forberedelsesprogram for ESF. Tempus-projekter spiller også en vigtig rolle i denne sammenhæng.

Foto: ETF/F. Decorato

Udvikling af menneskelige ressourcer i fremtidige EU-medlemsstater og andre partnerlande er det primære mål for alle ETF-projekter.

Som endnu et eksempel har vi i Rumænien fokuseret på at støtte udviklingen af en sektoriel dialog, der ellers var identificeret som et mindre vigtigt emne. Med støtte fra ETF blev der i 2004 nedsat sektorielle udvalg med bred repræsentation med henblik på at drøfte akkreditering af uddannelsesudbydere.

Resultater af forskning og analyser foretaget i lande, der forbereder sig på tiltrædelse, tilgår Europa-Kommissionen via dets redskaber til politisk udvikling. Som et led i forberedelserne til møderne i Maastricht i december 2004 rekvirerede Europa-Kommissionen eksempelvis en omfattende undersøgelse, der havde til formål at afdække, i hvilken udstrækning Lissabon-målene er nået i 32 lande. Landerapporter fremlagt i Torino udgjorde forskningsinput til rapportens afsnit om tre kandidatlande (Bulgarien, Rumænien og Tyrkiet). Eksperter fra ETF deltog også i den styregruppe, der overvågede udarbejdelsen af undersøgelsen.

Peer-review

Det kan hænde, at specialister i partnerlande samt projektpartnere finder det vanskeligt at modtage råd fra udenlandske eksperter. Vejledning fra naboer, der har oplevet de samme problemer og fundet en brugbar løsning herpå, modtages ofte med en anden form for lydhørhed. I de dele af verden, der har været splittet på grund af regionale stridigheder, har vejledning fra naboer tilført en positiv dimension. I kraft af vore »peer-reviews« samles idéer med udgangspunkt i Vestbalkans fælles historie. Peer-review-processen blev anset for at være så vellykket, at den nu også anvendes i andre sydøsteuropæiske lande, herunder Bulgarien, Rumænien og Tyrkiet.

I 2004 udførte projekteksperter fra forskellige partnerlande i regionen vurderinger af erhvervsuddannelsen i deres nabolande. I løbet af et meget kort tidsrum medførte denne proces et forbedret regionalt samarbejde blandt de politiske beslutningstagere, og gennem deling af ekspertviden forøgedes kapaciteten for fremtidig politisk analyse i regionens enkelte lande. Resultaterne af de gennemførte peer-reviews indgår endvidere som et element i Kommissionens bistand under CARDS-programmet for hvert enkelt land.

Nedenstående eksempel fra Skt. Petersborg illustrerer fint, hvordan filosofien bag de gennemførte peer-reviews - nemlig at lære af ligestillede - med stor succes er blevet tilpasset og vedtaget og brugt gentagne gange i ETF's arbejde.

Foto: ETF

Kun gennem en åben dialog kan vi lære af hinandens erfaringer.

Foto: ILO/J. Maillard

At lære af hinanden

De russiske erfaringer med helt at overdrage ansvaret for erhvervsuddannelse til de regionale myndigheder er i vidt omfang blevet brugt i nabolandene.

I begyndelsen af december 2004 var flere grupper af erhvervsskoleledere og tjenestemænd fra Ukraine, Tadsjikistan og Belarus i Skt. Petersborg for at høre om erfaringerne fra otte russiske pilotregioner på det afsluttende seminar for et fælles projekt mellem ETF og det nationale erhvervsuddannelsesinstitut om decentralisering og omstrukturering af erhvervsuddannelserne i Rusland.

De russiske erfaringer med indførelse af et decentraliseret erhvervsuddannelsessystem kan være værdifulde for andre lande. Ukraine bevæger sig mod et decentralt system, efter præsidenten i september 2004 traf afgørelse om en erhvervsuddannelsesreform. Indtil der etableres et Tacis-projekt til at understøtte denne reform, arbejder ETF med fem pilotregioner i bestræbelserne på at udfærdige regionale handlingsplaner.

Xavier Matheu, ETF-leder med ansvar for Ukraine, udtalte, at det er oplagt at trække på de russiske erfaringer, idet udviklingen er seks måneder forud. »Der er mange ligheder, og det burde være muligt at sammensætte regioner med identiske industrier og ekspertbehov, således at disse kan yde gensidig støtte til hinanden.«

Vasily Yaroschenko, vicedirektør med ansvar for erhvervsuddannelse ved Ukraines Undervisnings- og Forskningsministerium, udtalte, at han havde »suget erfaringerne til sig« på seminaret, skønt der ikke blev udstukket en overordnet plan. Ukraines politiske krise, der befandt sig i sin anden uge under afviklingen af seminaret, »vil ikke få indflydelse på de langsigtede strategiske reformer,« tilføjede han.

Nurali Shoev, vicerektor ved det tadsjikiske teknologiske universitet, nævnte på seminaret, at manglen på arbejdskraft i visse russiske regioner kan afhjælpes ved indgåelse af formelle aftaler mellem regeringerne for at sikre migration af tadsjikiske arbejdstagere med bedre kvalifikationer. Hundrede tusindvis af tadsjikere rejser hvert år til Rusland for at tage lavtlønnet og ofte illegalt arbejde med risiko for chikane fra politiets side. Nurali Shoev gav udtryk for, at man kunne slå to fluer med ét smæk ved at forbedre uddannelsesmulighederne i hjemlandet kombineret med særlige regionale aftaler.

Ved det belarussiske Undervisningsministerium er der ingen aktuelle planer om gennemgribende reformer, men ministeriets erhvervsuddannelsesleder, Eduard Gonchar, udtalte, at de russiske erfaringer var »værdifulde« og kan anvendes i forbindelse med udviklingen af fremtidig politik.

KØBENHAVN, MAASTRICHT: UDSIGTERNE FOR 2005

Fremme af den menneskelig kapitals frie bevægelighed og København-processen, der udspringer heraf, har medvirket til massivt at styrke samarbejdet inden for erhvervsuddannelse i Den Europæiske Union. De første resultater af dette intensiverede samarbejde kunne høstes i løbet af 2004. Europass, det europæiske initiativ for større gennemsigtighed i kvalifikationer og kompetencer, blev fremlagt på et møde mellem de europæiske ministre i Maastricht i december. På mødet gav ministrene udtryk for, at der er en vilje til at skabe et endnu tættere samarbejde. De gentog deres støtte til København-processen og anerkendte, at der er et behov for en øget indsats i tråd med henstillingerne fra det udvalg, som kortlagde fremskridtene i Lissabon-strategien.

Såfremt EU's medlemsstater er indstillet på at øge indsatsen for at udvikle den ønskede videnbaserede økonomi i løbet af de kommende fem år, vil dette få vidtrækkende betydning for erhvervsuddannelse i Den Europæiske Union.

Nye systemer er allerede under udarbejdelse, og der har været gennemført flere eksperimenter i EU's medlemsstater. I skrivende stund pågår der således en evaluering med henblik på at afgrænse de bedste resultater.

Foto: ETF/A.Ramella

Photo: ETF

Et blik fremad

Fra 2007 vil der blive foretaget en gennemgribende ændring af den eksterne europæiske støtte. I et interview givet til ETF's tidsskrift *Live & Learn* gav EU-kommissær Ján Figel' et fingerpeg om, hvilke tendenser der vil få indflydelse på ETF's arbejde i årene fremover.

»Som det er bekendt, vil de over hundrede instrumenter - herunder Tempus - som er fundamentet for EU's eksterne aktiviteter efter 2006, blive erstattet af seks bredere instrumenter,« udtalte Figel'. »Det forventes, at selve Tempus-programmet udvides til at omfatte skole- og erhvervsuddannelse samt højere uddannelse, skønt det endnu ikke ligger helt fast, hvilken form programmet helt nøjagtigt kommer til at tage. Det er dog sikkert, at tre af disse seks brede instrumenter vil vedrøre programmets fremtid. Disse instrumenter omfatter det nye europæiske naboskabs- og partnerskabsinstrument, det nye førtiltrædelsesinstrument samt det nye instrument for udvikling og økonomisk samarbejde.«

»Alle forslagene indeholder elementer, der helt klart kommer til at omfatte bistand til uddannelse og undervisning som et mål i sig selv. De er opbygget med henblik på gennemførelse af tematiske programmer, og det nye Tempus-program udgør et af disse.«

»Vi forventer, at ETF i vid udstrækning skal bistå Kommissionen i dens aktioner på disse områder. Dette kommer formentlig til at foregå på den måde, at vi forsyner Kommissionens relevante tjenestegrene med information og ekspertise til at understøtte den politiske udvikling, implementering og evaluering. Selv om dette i bund og grund er den kurs, som ETF har fulgt i de seneste år, vil ETF's indflydelse blive ændret på grund af en klarere afgrænsning af strategierne.«

EU-kommissær Ján Figel' forventer store ændringer i EU's støtte til dets nabolande.

Foto: Fotoarchiv der Europäischen Union

Den øgede gennemsigtighed i erhvervsuddannelserne i Europa har allerede medført et behov for at foretage en sammenligning af systemerne, deres virkninger og de kvalifikationer, som de genererer. På baggrund heraf og i betragtning af den øgede anerkendelse af behovet for kvalitetskontrol forventes det, at benchmarking i de kommende år vil være et af de centrale temaer.

Den europæiske naboskabspolitik fordrer, at vi deler frugten af den europæiske udvikling med vore naboer. Disse er alle ETF-partnerlande, og det er derfor sandsynligt, at den aktuelle europæiske udvikling mere end nogensinde før vil få indflydelse på ETF's arbejde i de næste par år. De emner, der nu er aktuelle i Europa, vil uden tvivl blive aktuelle emner i ETF's arbejde i de kommende år.

Meget tyder på, at de tematiske emner vil ændre sig fremover. Dertil kommer, at den europæiske eksterne støtte fra 2007 – året, som markerer den næste udvidelsesrunde – vil tage en helt ny form. I 2005 vil der blive truffet nogle centrale beslutninger i den henseende.

Kort sagt vil der i de kommende år indtræffe meget store ændringer. De tendenser, der allerede aftegnede sig ved udgangen af 2004, er en udfordring for ETF i ordets mest positive forstand. Der vil fortsat være fokus på udvikling af menneskelige ressourcer som et centralt element i den sociale og økonomiske udvikling, og dette vidner om større anerkendelse af dette felt, som vi har arbejdet med siden 1995, samt større efterspørgsel efter vore tjenesteydelser og nye ansvarsområder.

I løbet af ETF's første ti leveår har vi forberedt os grundigt og er nu klar til at tage disse udfordringer op på en hensigtsmæssig og fleksibel måde.

etf
SHARING EXPERTISE IN TRAINING
REVIEW OF CAREER GUIDANCE POLICIES IN 12 ACCEDING AND CANDIDATE COUNTRIES
SYNTHESIS REPORT
JULY 2003

BILAG

1. Grundlæggende forordninger og ændringer

Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut er etableret i kraft af Rådets forordning (EØF) nr. 1360/90 af 7. maj 1990.

Den oprindelige rådsforordning er efterfølgende blevet ændret ved følgende forordninger:

- Rådets forordning (EF) nr. 2063/94 af 27. juli 1994 om ændring af reglerne og opgaverne for samt rekruttering til ETF og udvidelse af ETF's geografiske virkefelt til at omfatte lande, der er støtteberettigede under Tacis-programmet

- Rådets forordning (EF) nr. 1572/98 af 17. juli 1998 om udvidelse af ETF's geografiske virkefelt til at omfatte lande, der er støtteberettigede under MEDA-programmet

- Rådets forordning (EF) nr. 2666/2000 af 5. december 2000 om udvidelse af ETF's geografiske virkefelt til at omfatte Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Forbundsrepublikken Jugoslavien og Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien

- Rådets forordning (EF) nr. 1648/2003 af 18. juni 2003, der indeholder regler om aktindsigt og ændringer af Erhvervsuddannelsesinstituttets budgetprocedure.

Konsolideret forordning

I den konsoliderede udgave af Rådets forordning om Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut CONSLEG: 1990R1360 – 01/10/2003 har man samlet den oprindelige grundforordning og de efterfølgende ændringer.

2. Budget (€)

	2003	2004	2005
Personaleudgifter	10 529 000	11 493 973	12 047 000
Bygninger, udstyr og løbende omkostninger	1 421 000	1 470 027	1 453 000
Driftsudgifter	5 250 000	4 636 000	5 000 000
Samlet årligt tilskud	**17 200 000**	**17 600 000**	**18 500 000**
Andre midler	500 000	800 000	Tallet foreligger endnu ikke
I alt	**17 700 000**	**18 400 000**	**18 500 000**

Fotos: ETF/F. Decorato

3. Stillingsfortegnelse og organisationsplan

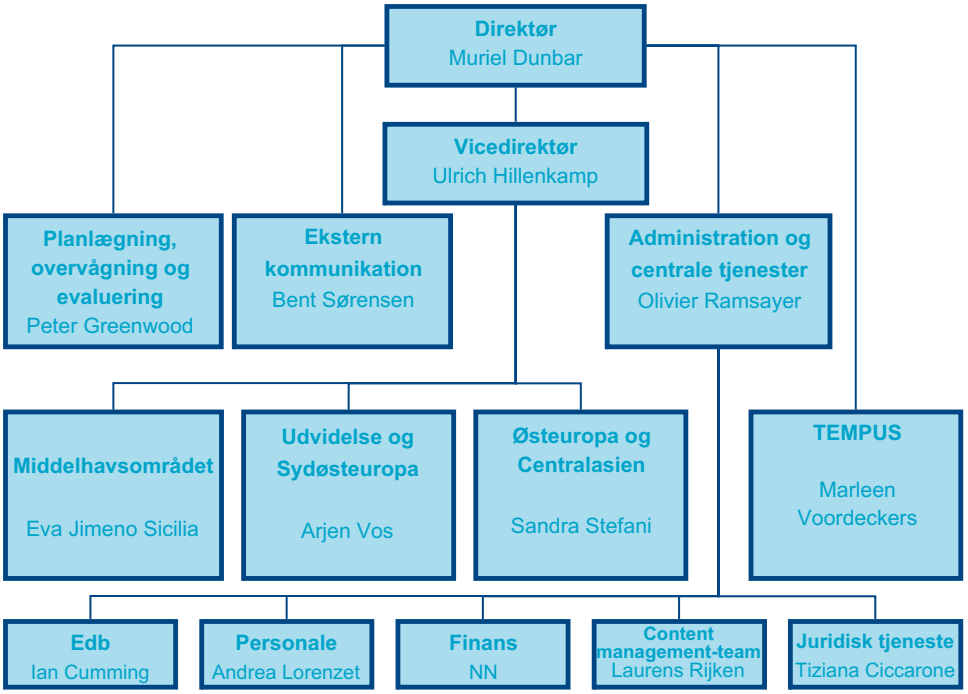

ETF's ansatte fordelt på nationalitet

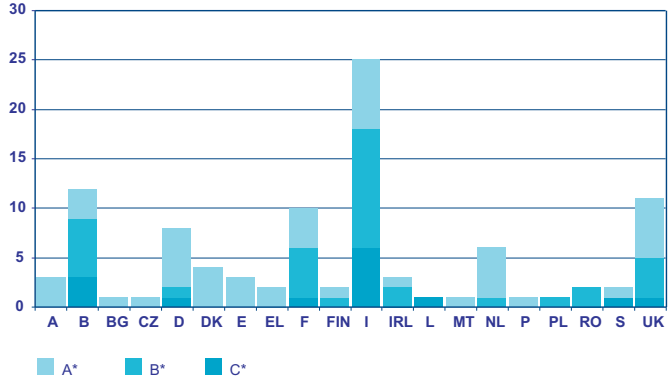

Det samlede antal ansatte i 2004 var 50 i kategori A*, 35 i kategori B* og 14 i kategori C*, dvs. i alt 99 midlertidigt ansatte. I stillingsfortegnelsen er der kalkuleret med i alt 104 midlertidigt ansatte.

ETF's ansatte fordelt på køn og stillingskategori

	K	M	I alt
A*14	1	1	2
A*13			0
A*12	1	6	7
A*11	6	8	14
A*10	3	3	6
A*9	2	2	4
A*8	6	7	13
A*7		1	1
A*6	1	1	2
A*5	1		1
I alt A*	**21**	**29**	**50**
%	**42**	**58**	**100**
B*9	2		2
B*8	2	2	4
B*7	4	3	7
B*6	8	3	11
B*5	4	5	9
B*4			0
B*3	2		2
I alt B*	**22**	**13**	**35**
%	**63**	**37**	**100**
C*6	2		2
C*5	1		1
C*4	1		1
C*3	5	1	6
C*2			0
C*1	4		4
I alt C*	**13**	**1**	**14**
%	**93**	**7**	**100**
I alt MA	**56**	**43**	**99**
%	**57**	**43**	**100**

4. Vigtige beslutninger truffet af bestyrelsen i 2004 og liste over bestyrelsesmedlemmer

Bestyrelsen for Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut afholdt møder i marts, juni og november 2004. På møderne deltog observatører fra kandidatlandene. Nikolaus van der Pas, generaldirektør for Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Uddannelse og Kultur, fungerede som formand på møderne. I juni blev mødet afholdt i Torino; i november blev det afholdt i Bruxelles.

På mødet den 16. marts udnævnte bestyrelsen Muriel Dunbar som ny direktør for ETF pr. 1. juli 2004.

På mødet den 29. juni:

- vedtog bestyrelsen ETF's interne kontrolstandard (*Internal Control Standards*) og noterede sig ETF's plan om at sikre overholdelse af standarderne inden udgangen af 2004
- vedtog bestyrelsen ETF's årlige aktivitetsrappport for 2003 samt analysen og vurderingen heraf
- nåede bestyrelsen til enighed om vedtagelsesprocedurer for ETF's implementering af den nye personalevedtægt
- noterede bestyrelsen sig aftalen med Muriel Dunbar, ETF's nye direktør, samt aftalens bestemmelser om prøvetid
- noterede bestyrelsen sig statusrapporten om implementering af handlingsplanen som reaktion på den eksterne evaluering for perioden marts-juni 2004
- noterede bestyrelsen sig ETF's fremskridt med implementeringen af arbejdsprogrammet for 2004.

På mødet den 9. november bekræftede ETF's bestyrelse planlægningsperspektiverne for ETF i perioden 2004-2006 med vedtagelse af:

- ændringsbudgettet for 2004
- ETF's arbejdsprogram 2005
- ETF's budgetforslag for 2005 samt stillingsfortegnelse
- rationalet i ETF's prioriterede områder for 2006
- retningslinjer for den eksterne evaluering af ETF i 2005.

Bestyrelsen styrkede ligeledes ETF's politiske og driftsmæssige rammer med vedtagelsen af:

- en politik for tjenesteydelser til EU's medlemsstater
- en procedure for udarbejdelse af analyser og vurdering af ETF's årlige aktivitetsrapport 2004
- medlemskab af ETF's rådgivende forum
- ETF's personaleudvalgs deltagelse som observatører i fremtidige bestyrelsesmøder.

ETF's bestyrelsesmedlemmer i 2004

	Medlem	Suppleant
Europa-Kommissionen	Nikolaus van der Pas (formand) *GD for Uddannelse og Kultur* David Lipman *GD for Eksterne Forbindelser* Dirk Meganck *GD for Udvidelse*	
Belgien	Micheline Scheys *Ministeriet for Flamske Anliggender*	
Tjekkiet	Helena Úlovcová *Det nationale tjekkiske erhvervsuddannelsesinstitut*	Vojtech Srámek *Undervisnings-, Ungdoms- og Sportsministeriet*
Danmark	Roland Svarrer Østerlund *Undervisningsministeriet*	Merete Pedersen *Undervisningsministeriet*
Tyskland	Dietrich Nelle *Undervisnings- og Forskningsministeriet*	Klaus Illerhaus *Det Stående Udvalg for Undervisnings- og Kulturministre i Tysklands Delstater*
Estland	Thor-Sten Vertmann *Undervisnings- og Forskningsministeriet*	Külli All *Undervisnings- og Forskningsministeriet*
Grækenland	*Endnu ikke udnævnt*	
Spanien	María José Muniozguren Lazcano *Undervisnings-, Kultur- og Sportsministeriet*	Francisca María Arbizu Echávarri *Det spanske nationale kvalifikationsinstitut*
Frankrig	Jean-François Fitou *Arbejds-, Beskæftigelses- og Socialministeriet*	Jacques Mazeran *Forsknings- og Undervisningsministeriet*
Irland	Padraig Cullinane *Erhvervs- og Beskæftigelsesministeriet*	Deirdre O'Higgins *Erhvervs- og Beskæftigelsesministeriet*

	Medlem	Suppleant
Italien	Andrea Perugini *Udenrigsministeriet*	Luigi Guidobono Cavalchini *UniCredit Private Banking*
Cypern	Charalambos Constantinou *Undervisnings- og Kulturministeriet*	Elias Margadjis *Undervisnings- og Kulturministeriet*
Letland	Lauma Sika *Undervisnings- og Forskningsministeriet*	Dita Traidas *Det lettiske Agentur for Udvikling af Erhvervsuddannelse*
Litauen	Romualdas Pusvaskis *Undervisnings- og Forskningsministeriet*	Giedre Beleckiene *Det litauiske erhvervsuddannelsescenter*
Luxembourg	Gilbert Engel *Undervisnings- og Erhvervsuddannelses-ministeriet*	Edith Stein *Det luxembourgske Handelskammer*
Ungarn	János Jakab *Undervisningsministeriet*	György Szent-Léleky *Beskæftigelses- og Arbejdsministeriet*
Malta	Cecilia Borg *Undervisningsministeriet*	Anthony Degiovanni *Undervisningsministeriet*
Holland	C.H.M Julicher *Undervisnings-, Kultur- og Forskningsministeriet*	
Østrig	Karl Wieczorek *Økonomi- og Beskæftigelsesministeriet*	Reinhard Nöbauer *Undervisnings-, Videnskabs- og Kulturministeriet*
Polen	Jerzy Wisniewski *Undervisnings- og Sportsministeriet*	Danuta Czarnecka *Undervisnings- og Sportsministeriet*
Portugal	M. Cândida Medeiros Soares *Social- og Arbejdsministeriet*	Teresa Martins Paixão *Det portugisiske Institut for Innovation i Uddannelsen*
Slovenien	Elido Bandelj *Undervisnings-, Forsknings- og Sportsministeriet*	Jelka Arh *Undervisnings-, Forsknings- og Sportsministeriet*

	Medlem	Suppleant
Slovakiet	Juraj Vantúch *Comenius-universitetet*	
Finland	Timo Lankinen *Undervisningsministeriet*	Ossi V. Lindqvist *Universitetet i Kuopio*
Sverige	Erik Henriks *Undervisnings- og Forskningsministeriet*	Hans-Åke Öström *Undervisnings- og Forskningsministeriet*
Storbritannien	Franki Ord *Undervisningsministeriet*	

Foto: ETF/A. Ramella

EUROPÆISKE ERHVERVSUDDANNELSESINSTITUT

HØJDEPUNKTER
DET EUROPÆISKE ERHVERVSUDDANNELSESINSTITUT I 2004

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske
Fællesskabers Officielle Publikationer

2005 - 44 s. - 21.0 x 21.0 cm

ISBN 92-9157-424-4

Venta Salg Verkauf Πωλήσεις Sales Vente Vendita Verkoop Venda Myynti Försäljning
http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm

BELGIQUE/BELGIË

Jean De Lannoy

Avenue du Roi 202/Koningslaan 202
B-1190 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 538 43 08
Fax (32-2) 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be
URL: http://www.jean-de-lannoy.be

La librairie européenne/
De Europese Boekhandel

Rue de la Loi 244/Wetstraat 244
B-1040 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 295 26 39
Fax (32-2) 735 08 60
E-mail: mail@libeurop.be
URL: http://www.libeurop.be

Moniteur belge/Belgisch Staatsblad

Rue de Louvain 40-42/Leuvenseweg 40-42
B-1000 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 552 22 11
Fax (32-2) 511 01 84
E-mail: eusales@just.fgov.be

DANMARK

J. H. Schultz Information A/S

Herstedvang 12
DK-2620 Albertslund
Tlf. (45) 43 63 23 00
Fax (45) 43 63 19 69
E-mail: schultz@schultz.dk
URL: http://www.schultz.dk

DEUTSCHLAND

Bundesanzeiger Verlag GmbH

Vertriebsabteilung
Amsterdamer Straße 192
D-50735 Köln
Tel. (49-221) 97 66 80
Fax (49-221) 97 66 82 78
E-Mail: vertrieb@bundesanzeiger.de
URL: http://www.bundesanzeiger.de

ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

G. C. Eleftheroudakis SA

International Bookstore
Panepistimiou 17
GR-10564 Athina
Tel. (30-1) 331 41 80/1/2/3/4/5
Fax (30-1) 325 84 99
E-mail: elebooks@netor.gr
URL: elebooks@hellasnet.gr

ESPAÑA

Boletín Oficial del Estado

Trafalgar, 27
E-28071 Madrid
Tel. (34) 915 38 21 11 (libros)
913 84 17 15 (suscripción)
Fax (34) 915 38 21 21 (libros),
913 84 17 14 (suscripción)
E-mail: clientes@com.boe.es
URL: http://www.boe.es

Mundi Prensa Libros, SA

Castelló, 37
E-28001 Madrid
Tel. (34) 914 36 37 00
Fax (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
URL: http://www.mundiprensa.com

FRANCE

Journal officiel

Service des publications des CE
26, rue Desaix
F-75727 Paris Cedex 15
Tél. (33) 140 58 77 31
Fax (33) 140 58 77 00
E-mail: europublications@journal-officiel.gouv.fr
URL: http://www.journal-officiel.gouv.fr

IRELAND

Alan Hanna's Bookshop

270 Lower Rathmines Road
Dublin 6
Tel. (353-1) 496 73 98
Fax (353-1) 496 02 28
E-mail: hannas@iol.ie

ITALIA

Licosa SpA

Via Duca di Calabria, 1/1
Casella postale 552
I-50125 Firenze
Tel. (39) 055 64 83 1
Fax (39) 055 64 12 57
E-mail: licosa@licosa.com
URL: http://www.licosa.com

LUXEMBOURG

Messageries du livre SARL

5, rue Raiffeisen
L-2411 Luxembourg
Tél. (352) 40 10 20
Fax (352) 49 06 61
E-mail: mail@mdl.lu
URL: http://www.mdl.lu

NEDERLAND

SDU Servicecentrum Uitgevers

Christoffel Plantijnstraat 2
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
Tel. (31-70) 378 96 80
Fax (31-70) 378 97 83
E-mail: sdu@sdu.nl
URL: http://www.sdu.nl

PORTUGAL

Distribuidora de Livros Bertrand Ld.ª

Grupo Bertrand, SA
Rua das Terras dos Vales, 4-A
Apartado 60037
P-2700 Amadora
Tel. (351) 214 95 87 87
Fax (351) 214 96 02 55
E-mail: dlb@ip.pt

Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA

Sector de Publicações Oficiais
Rua da Escola Politécnica, 135
P-1250-100 Lisboa Codex
Tel. (351) 213 94 57 00
Fax (351) 213 94 57 50
E-mail: spoce@incm.pt
URL: http://www.incm.pt

SUOMI/FINLAND

Akateeminen Kirjakauppa/
Akademiska Bokhandeln

Keskuskatu 1/Centralgatan 1
PL/PB 128
FIN-00101 Helsinki/Helsingfors
P./tfn (358-9) 121 44 18
F./fax (358-9) 121 44 35
Sähköposti: sps@akateeminen.com
URL: http://www.akateeminen.com

SVERIGE

BTJ AB

Traktorvägen 11-13
S-221 82 Lund
Tlf. (46-46) 18 00 00
Fax (46-46) 30 79 47
E-post: btjeu-pub@btj.se
URL: http://www.btj.se

UNITED KINGDOM

The Stationery Office Ltd

Customer Services
PO Box 29
Norwich NR3 1GN
Tel. (44) 870 60 05-522
Fax (44) 870 60 05-533
E-mail: book.orders@theso.co.uk
URL: http://www.itsofficial.net

ÍSLAND

Bokabud Larusar Blöndal

Skólavördustig, 2
IS-101 Reykjavik
Tel. (354) 552 55 40
Fax (354) 552 55 60
E-mail: bokabud@simnet.is

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Euro Info Center Schweiz

c/o OSEC Business Network Switzerland
Stampfenbachstraße 85
PF 492
CH-8035 Zürich
Tel. (41-1) 365 53 15
Fax (41-1) 365 54 11
E-mail: eics@osec.ch
URL: http://www.osec.ch/eics

BĂLGARIJA

Europress Euromedia Ltd

59, blvd Vitosha
BG-1000 Sofia
Tel. (359-2) 980 37 66
Fax (359-2) 980 42 30
E-mail: Milena@mbox.cit.bg
URL: http://www.europress.bg

CYPRUS

Cyprus Chamber of Commerce and Industry

PO Box 21455
CY-1509 Nicosia
Tel. (357-2) 88 97 52
Fax (357-2) 66 10 44
E-mail: demetrap@ccci.org.cy

EESTI

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

(Estonian Chamber of Commerce and Industry)
Toom-Kooli 17
EE-10130 Tallinn
Tel. (372) 646 02 44
Fax (372) 646 02 45
E-mail: einfo@koda.ee
URL: http://www.koda.ee

HRVATSKA

Mediatrade Ltd

Pavla Hatza 1
HR-10000 Zagreb
Tel. (385-1) 481 94 11
Fax (385-1) 481 94 11

MAGYARORSZÁG

Euro Info Service

Szt. István krt.12
III emelet 1/A
PO Box 1039
H-1137 Budapest
Tel. (36-1) 329 21 70
Fax (36-1) 349 20 53
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
URL: http://www.euroinfo.hu

MALTA

Miller Distributors Ltd

Malta International Airport
PO Box 25
Luqa LQA 05
Tel. (356) 66 44 88
Fax (356) 67 67 99
E-mail: gwirth@usa.net

NORGE

Swets Blackwell AS

Hans Nielsen Hauges gt. 39
Boks 4901 Nydalen
N-0423 Oslo
Tel. (47) 23 40 00 00
Fax (47) 23 40 00 01
E-mail: info@no.swetsblackwell.com
URL: http://www.swetsblackwell.com.no

POLSKA

Ars Polona

Krakowskie Przedmiescie 7
Skr. pocztowa 1001
PL-00-950 Warszawa
Tel. (48-22) 826 12 01
Fax (48-22) 826 62 40
E-mail: books119@arspolona.com.pl

ROMÂNIA

Euromedia

Str.Dionisie Lupu nr. 65, sector 1
RO-70184 Bucuresti
Tel. (40-1) 315 44 03
Fax (40-1) 312 96 46
E-mail: euromedia@mailcity.com

SLOVAKIA

Centrum VTI SR

Nám. Slobody, 19
SK-81223 Bratislava
Tel. (421-7) 54 41 83 64
Fax (421-7) 54 41 83 64
E-mail: europ@tbb1.sltk.stuba.sk
URL: http://www.sltk.stuba.sk

SLOVENIJA

GV Zalozba

Dunajska cesta 5
SLO-1000 Ljubljana
Tel. (386) 613 09 1804
Fax (386) 613 09 1805
E-mail: europ@gvestnik.si
URL: http://www.gvzalozba.si

TÜRKIYE

Dünya Infotel AS

100, Yil Mahallessi 34440
TR-80050 Bagcilar-Istanbul
Tel. (90-212) 629 46 89
Fax (90-212) 629 46 27
E-mail: aktuel.info@dunya.com

ARGENTINA

World Publications SA

Av. Cordoba 1877
C1120 AAA Buenos Aires
Tel. (54-11) 48 15 81 56
Fax (54-11) 48 15 81 56
E-mail: wpbooks@infovia.com.ar
URL: http://www.wpbooks.com.ar

AUSTRALIA

Hunter Publications

PO Box 404
Abbotsford, Victoria 3067
Tel. (61-3) 94 17 53 61
Fax (61-3) 94 19 71 54
E-mail: jpdavies@ozemail.com.au

BRESIL

Livraria Camões

Rua Bittencourt da Silva, 12 C
CEP
20043-900 Rio de Janeiro
Tel. (55-21) 262 47 76
Fax (55-21) 262 47 76
E-mail: livraria.camoes@incm.com.br
URL: http://www.incm.com.br

CANADA

Les éditions La Liberté Inc.

3020, chemin Sainte-Foy
Sainte-Foy, Québec G1X 3V6
Tel. (1-418) 658 37 63
Fax (1-800) 567 54 49
E-mail: liberte@mediom.qc.ca

Renouf Publishing Co. Ltd

5369 Chemin Canotek Road, Unit 1
Ottawa, Ontario K1J 9J3
Tel. (1-613) 745 26 65
Fax (1-613) 745 76 60
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
URL: http://www.renoufbooks.com

EGYPT

The Middle East Observer

41 Sherif Street
Cairo
Tel. (20-2) 392 69 19
Fax (20-2) 393 97 32
E-mail: inquiry@meobserver.com
URL: http://www.meobserver.com.eg

MALAYSIA

EBIC Malaysia

Suite 45.02, Level 45
Plaza MBf (Letter Box 45)
8 Jalan Yap Kwan Seng
50450 Kuala Lumpur
Tel. (60-3) 21 62 92 98
Fax (60-3) 21 62 61 98
E-mail: ebic@tm.net.my

MÉXICO

Mundi Prensa México, SA de CV

Río Pánuco, 141
Colonia Cuauhtémoc
MX-06500 México, DF
Tel. (52-5) 533 56 58
Fax (52-5) 514 67 99
E-mail: 101545.2361@compuserve.com

SOUTH AFRICA

Eurochamber of Commerce in South Africa

PO Box 781738
2146 Sandton
Tel. (27-11) 884 39 52
Fax (27-11) 883 55 73
E-mail: info@eurochamber.co.za

SOUTH KOREA

The European Union Chamber of
Commerce in Korea

5th Fl, The Shilla Hotel
202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku
Seoul 100-392
Tel. (82-2) 22 53-5631/4
Fax (82-2) 22 53-5635/6
E-mail: eucck@eucck.org
URL: http://www.eucck.org

SRI LANKA

EBIC Sri Lanka

Trans Asia Hotel
115 Sir Chittampalam
A. Gardiner Mawatha
Colombo 2
Tel. (94-1) 074 71 50 78
Fax (94-1) 44 87 79
E-mail: ebicsl@slnet.ik

T'AI-WAN

Tycoon Information Inc

PO Box 81-466
105 Taipei
Tel. (886-2) 87 12 88 86
Fax (886-2) 87 12 47 47
E-mail: euitupe@ms21.hinet.net

UNITED STATES OF AMERICA

Bernan Associates

4611-F Assembly Drive
Lanham MD 20706-4391
Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone)
Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax)
E-mail: query@bernan.com
URL: http://www.bernan.com

ANDERE LÄNDER
OTHER COUNTRIES
AUTRES PAYS

Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer Wahl/Please contact the sales office of your choice/Veuillez vous adresser au bureau de vente de votre choix

Office for Official Publications of the European Communities
2, rue Mercier
L-2985 Luxembourg
Tel. (352) 29 29-42455
Fax (352) 29 29-42758
E-mail: info-info-opoce@cec.eu.int
URL: publications.eu.int

2/2002

TA-66-05-951-DA-C

ISBN 92-9157-424-4

9 789291 574247

Publikationskontoret

Publications.eu.int